

SZALMA NIKOLETTA

NAPFÉNY NÉLKÜL NINCS NÖVEKEDÉS ÍGY TALÁLT RÁM A MONTESSORI-MÓDSZER

Amikor 2020-ban elvonultam anyasági szabadságra, még nem sejtettem, hogy pár hónappal később egy igazán mélyreható megvilágosodásban lesz részem.

Képzőművészet és esztétika szakos pedagógusként rajzot oktattam az egyik művészeti alapiskolán, ahol permanensen belebotlottam olyan tanulóba, akinek elakadást véltem felfedezni, ha a kreatív gondolkodás, a fantáziálás, vagy éppen a kitartás és türelem került a célpontba. Mindez az említett tantárgyon belül komoly hiányosságot jelent, hiszen a képzőművészet épp az a terület, ahol ezek a tényezők fontos szerephez jutnak. Ugyan felmérést nem végeztem a témában, mégis úgy gondolom, a háttérben két olyan jellegzetesség áll, amelyek leginkább az otthoni közegben tapadnak meg a gyereken: ez pedig a mediális eszközök kontrollálatlan használata, illetve a korunkra jellemző gyors fogyasztói magatartás, amelynek egyik következménye a kitartáshiány és türelemvesztettség. Mindez a felnőttek példamutatásának hiányában nyögvenyelősen tud csak pozitív irányba elmozdulni.

A gyermekem nevelése erre a nem éppen előnyös tapasztalatra alapozva egy céltudatos folyamatnak indult. Minden lehetőséget ki akartam aknázni arra, hogy megadjam azt a stabil alapot, amely nem szab gátat a találékonyságnak és önállóságnak. Így találtam rá a Montessori-módszere, amellyel ugyan már egyetemem alatt találkoztam, de akkoriban még nem merültem el a mélységeiben.

Amikor a lányom betöltötte a 4 hónapos kort, elkezdtem komolyabban érdeklődni az olyan tevékenységek iránt, amelyek kellően kielégítik az érdeklődését és segítik a fejlődését. Bár nekem is tetszenek a manapság népszerűségnek örvendő, vintage hangulatot idéző, finom paszellszínű játékok és gyerekszobai kiegészítők, egyhamar rájöttem, hogy ez a kopottas, ingerszegény közeg egyszerűen nem tudja a gyermekem valódi igényeit kielégíteni. Miután belekóstoltam a Montessori-módszer kínálatába, egészen más szemmel kezdtem nézni a tárgyakra, bútorokra, de az emberek magatartására és önmagamra is. A viselkedésem, a reakcióim, a szüleimtől hozott minták és a korábbi praxisomból származó tanítási

technikám mind a figyelmem központjába kerültek. Konkrét szituációkat vettem górcső alá és vizsgáltam, mit miért csinálok úgy, ahogy, mi hoz ki a sodromból és ellenkezőleg, mi az, amitől jól érzem magam, ezekből adódóan pedig rá akartam jönni, hogyan tudom a leginkább támogatni a gyermekemet azon az úton, amit ő választ magának.

Ettől kezdve a gyermekem nevelése egyfajta hivatás lett a számomra, amelyhez kapcsolódott a már meglévő pedagógia alap, de amit mára teljesen felülírt ez a néhány év montessorizás. Ennek a tudásnak a birtokában már nem tudnék ugyanúgy, ugyanazokhoz az eszközökhöz folyamodva oktatni, ahogy azelőtt, mert teljesen újrafogalmazódott bennem a pedagógusi szerep.

A téma olyannyira magával ragadott, hogy rögtön elvégeztem egy Montessori irányú szülői képzést, majd hamarosan bejelentkeztem két online nemzetközi konferenciára is, amelyeknek köszönhetően egészen elképesztő pedagógia mélységekbe volt lehetőségem elmerülni. Fantasztikusnak tartom a tényt, hogy ezt a fajta gyarapodást egy kisgyermek nevelése mellett, mindössze az online tér adta lehetőségeknek és a lelkesedésemmek köszönhetően szinte akadálymentesen meg tudtam/tudom valósítani. Belegondolni is elképesztő, hogy az anyasági éveim alatt szakmailag többet fejlődtem, mint bármikor azelőtt, mialatt tanítottam.

Bár Montessori Mária módszertana annak idején óvodai és iskolai közegekre lett kiszabva, számos lehetőségünk nyílik megvalósítani mindezeket a saját otthonukban, ha nem is teljes mértékben, legalább egy-egy részletet kiragadva. Vannak, akik úgy gondolják, az alternatív módszerek sokkal költségesebbek, nehezebben megvalósíthatóak, esetleg túl szabadelvűek. A látszat és a hiedelmek szerencsére nem tükrözik a valóságot.

TÉVHITEK ÉS A VALÓSÁG

A klasszikus nevelésben a gyerekzsoba sokkal inkább hasonlít egy játéktároló helyiségre, mintsem a gyermek fejlődését támogató, tartalmas közegre. A mértéktelen játékhalmozás természetes jelenség, ahogy a gyermek túlingerlése is a csörgő, színesebbnél színesebb tárgyakkal.

A Montessori-módszer rendkívül tudatosan kezeli a játékok = eszközök és a játéktér fogalmát. Egyfajta tudatosságra int, miszerint a környezet legyen egyszerű, magasságát tekintve a gyermek számára könnyen hozzáférhető, az eszközök egyértelműen el legyenek különítve egymástól, korhoz és érdeklődéshez mérten legyenek aktuálisak, támogassák a tapasztalatszerzést, de egyszerre csak egy célra, tulajdonságra összpontosítsanak, valamint ne legyen belőlük sok. Az eszközt, ami már teljesítette a küldetését, ergo, amit már kellően kitapasztalt a gyermek és nem érdekes a számára, tegyük el és váltsuk ki egy másikkal. Bizonyos játékok ennek a cserélgetésnek köszönhetően újra és újra bekerülhetnek a repertoárba anélkül, hogy a gyermek átnézne rajtuk, hiszen, ami nincs mindig a szemünk előtt, az hosszabb idő elteltével újdonságként hat, különösen egy kisgyermek esetében, aki az emlékezetében még képtelen rögzíteni minden egyes információt. Tehát elmondható, hogy ez a fajta hozzáállás sokkal költséghatékonyabb, mint a másik, halmozásra hajlamos elgondolás.

Míg klasszikus háztartások egy totyogó gyermek számára tele vannak a magasság okozta kihívásokkal és tiltott területekkel, úgy a Montessori otthonok ellenkezőleg, azt a fajta szabadságot nyújtják, ahol a gyermeket nem érik permanens tiltások és nem szorul örökösön valamelyik felnőtt közbenjárására. Ez a része a dolognak talán tényleg plusz költséget jelent, de inkább ebben merüljön ki az anyagi keret, mint azokban a feleslegesen megvásárolt játékokban, amelyeket megfontolás nélkül hozunk haza a boltból és végül be sem töltik az elvárásainkat.

Ilyen hasznos hétköznapi segítő lehet például a manapság már közismert tanulótorony, vagy a fellépő, amelyek hozzáférést engednek a magas munkafelületekhez, mint pl. a konyhapult. De rendkívül hasznos lehet egy-egy saját önellátó sarok létrehozása is a konyhában, fürdőszobában és az előszobában. Ehhez bőven elég, ha kiürítünk egy megfelelő magasságban lévő fiókot vagy szekrényt, ahol helyet kaphatnak a gyermekméretű segédeszközök. De alacsony bútorokból is könnyűszerrel kialakíthatók az önellátó szigetek, ahol a gyerek kezét tud mosni, meg tud magának teríteni, cipőt tud húzni. Mindez nem csak az önellátás gyakorlása miatt hasznos, amit egyébként rendkívül élveznek a kicsik, hanem azért is, mert így lehetőségük van aktív, teljes értékű részt vállalni a család életében, ahol ettől fogva nem szorulnak rá, hogy

minden igényük kielégítését a felnőttekre bízják. Mindez nagy adag önbizalmat biztosít a számukra és egyfajta szabadságot a család minden tagjának.

Ha már a szabadságot említjük, a szabadelvűség is megjelenhet mint kapcsolódási pont, amit a közhiedelem tévesen társít a Montessori-módszerhez. A klasszikus családban egyfajta autoritatív rendszer működik, ahol a felnőtt parancsot oszt, a gyermeknek pedig tiszteletet kell tanúsítani. A kihágásokért büntetés jár, az elvárások teljesítésének érdekében pedig teljesen normális a megfélemlítéshez folyamodni, akár lelki, akár fizikai fenyegetés formájában.

A téma annál sokkal árnyaltabb, hogy elkönnyeljük, átlagban véve a szülők fizikai fenyegetést alkalmaznak, vagy rettegésben tartják a gyerekeiket, hiszen a legtöbb esetben ezek sokkal finomabb formában öltenek alakot. Ezeket a reakciókat nagyon gyakran ösztönösen produkáljuk a szüleinktől kapott berögződött minták alapján. Olyan mondatokkal próbálunk célt érni, amikkel azt sugalljuk, hogy ha a gyerek nem teszi azt, amit kérünk, akkor nem felel meg az elvárásainknak, ezért megérdemli, hogy ilyen-olyan formában megvonjuk tőle a szeretetünket, pl. ignoráljuk, magára hagyjuk, elvegyünk tőle valamit, ijesztgessük, hasonlítgassuk.

A szófogadásra való kényszerítés mélyebb értelemben azt sugallja, hogy nincs döntési jogom a saját sorsom felett. A létezesemet nem én határozom meg, hanem egy tőlem felsőbbrendű, nem mellesleg egy számomra fontos személy, akinek meg kell felelnem ahhoz, hogy kiérdemljem a szeretetét.

A Montessori-módszerben ezzel szemben a szülő egy nagyon komplex vezetői, kísérői szerepet tölt be, aki folyamatosan tanulmányoz. Egyrészt aktívan alkalmaz önreflexiót, kutatja a saját működését, másrészt megfigyeléssel közelít a gyermek felé, akit szeretne minden fejlődési szakaszában maximálisan kiismerni. Ez egy csendes, tiszteletteljes megközelítés, ahol a munka java odabenn zajlik. A tudatosítást pedig követi az elfogadás és ha szükséges, a szeretettel, támogatással való korrigálás. A módszer egyik meghatározó kifejezése – a szabadság határokon belül – ezzel szorosan összefügg. Mindez egy biztonságos fizikai és lelki közeget sejtet, ahol a gyermeknek van választási lehetősége az őt érintő kérdésekben, és ahol tudja, érti, meddig mehet el és miért nem léphet át bizonyos határokat.

Tehát igen, a Montessori-szülő is szab határokat, a különbség viszont az, hogy azok a gyermek biztonságát, testi és lelki egészségét hivatottak védelmezni, és amiket nem erőszakkal, megfélemlítéssel kívánunk betartatni, hanem racionális érvekkel és együttérzéssel. Tisztában vagyunk azzal, hogy egy-egy ilyen korlátozás nehezen érintheti a gyermeket, sírva fakadhat, esetleg dühbe gurulhat, a mi feladatunk higgadt, egyértelmű választ adni a szélsőséges megnyilvánulásokra és támaszt nyújtani még akkor is, ha úgy tűnik, a reakció ellenünk szól.

A Montessori-módszer ugyan pedagógiai módszer, amelynek általános jellegzetessége a kifele adás, a rajtam kívül eső személy vezetése, mégis legalább annyira szól rólunk, nevelőkről is, hiszen aki csak pislákol, nincs egyensúlyban önmagával, nincs tisztában az erőforrásaival, az nem tudja a fényt a rajta kívülállókra szórni. Nem tudunk adni abból, amiből számunkra sincs elegendő. Ezért a Montessori-módszer valahol egy önismereti út is, ahol az ember lehetőséget ad magának arra, hogy elfogadja, szeresse, csiszolgassa és gyógyítsa önmagát és mindezt egy nemes cél érdekében: hogy az éppen csírázó generáció egy kiegyensúlyozottabb háttérrel indulhasson neki az önmegvalósítás útján.

